

skønt jeg erkender, at der i min Betragtningssmaaade ogsaa ligger noget af et Forsvar for dem, der den Gang førte an, altsaa for Estrup og hans Folk. Jeg skal imidlertid ikke komme nærmere ind derpaa, men jeg kunde have Lyst til at dvæle lidt ved det, der skete i 1894 ved Forliget.

Jeg var den Gang Medlem af det forhandlende Venstre her i Tinget. Jeg forlod Partiet, fordi jeg var imod Forliget og det af flere Grunde. Højre var kørt trædt den Gang, væsentlig af Mangel paa Penge. Der var efter min Mening saa store Betingelser, som vi ikke have haft siden, for at faa en virkelig Grundlovsændring, som havde kunnet sætte bestemte Grænser for de enkelte Lovgivningsfaktoreres Magtstilling. De bleve ikke benyttede; jeg var ogsaa misfornøjet med adskillige af de Love, der knyttede sig til Forliget den Gang. I det hele taget kan jeg med et Ord sige, at det var min Mening, at det Forlig kom for tidligt. Jeg tror, at hvis vi havde ventet lidt længere med det, havde vi faaet et bedre Forlig, og saa vare temmelig sikkert de Folk, som fra daværende radikal Side vare Modstandere af det, ogsaa nok gaaede med, de daværende Bergianere og Hørup'ere. Jeg var altsaa Forligsmodstander, men naar jeg nu ser tilbage paa det Forlig, som ogsaa jeg var med til at fordømme, da mener jeg, man skylder Sandheden at sige, at det Forlig havde alligevel en heldig Virkning, en Virkning, som saavel Modstanderne som de, der stemte for det den Gang, neppe havde ventet. Det viste sig, at Forliget i 1894 havde den Virkning, at det demoraliserede og splittede Højre. Det er i Virkeligheden fra Forliget i 1894, at Højres Opløsning stammer. At vi fik Systemskiftet i 1901, maa man vel nok sige, at Forliget i 1894 har sin Part i. Ja, uden at overdrive kan man godt indrømme, at naar vi den Dag i Dag diskutere om og virkelig faa Indflydelse paa, hvem der bliver Ministre i Danmark, er det for en ikke helt ringe Grad, ikke helt ringe Del ogsaa en Frugt af Forliget i 1894. Jeg har ønsket at gøre mine baade daværende og nuværende Modstandere i det forhandlende Venstre denne Indrømmelse. Jeg hører ikke til dem, der nogen Sinde har bebrejdet dem eller været Modstander af deres daværende Taktik, endnu mindre har jeg nogen Sinde miskendt deres Parti de Motiver, de havde den Gang til at lave Forliget. Jeg var som sagt imod det af rent saglige Grunde. Netop af den Grund er der ingen Anledning for mig — og det er

heller ikke det, jeg ønsker — til at gøre dem Undskyldning for min Stilling den Gang. Jeg fortryder den ikke, den var dikteret af en ærlig Overbevisning, og jeg tror den Dag i Dag, at jeg saa rigtigt. Men jeg har som sagt villet gøre dem den Indrømmelse, at Forliget, trods dets efter min Mening uheldige Egenskaber og trods det efter min Mening uheldige Tidspunkt, hvorpaa det fremkom, alligevel har haft stor heldbringende Virkning paa vort senere politiske Liv.

Den Pligt, som jeg altsaa ikke har til at give det forhandlende Venstre en Undskyldning for min Stilling den Gang, forekommer det mig imidlertid, at et andet æret Medlem her i Salen har for sit Vedkommende og i ganske særlig Grad. Jeg sigter her til det ærede Medlem fra Ringkøbing (J. C. Christensen). Det ærede Medlem fordømte den Gang Forliget ikke alene rent sagligt, men han fordømte det forhandlende Venstres Taktik. Vi huske, hvordan han og hans Parti fremstillede de hemmelige Underhandlinger som noget ganske umoralsk, noger politisk uhæderligt. Han fordømte deres Motiver, de skulde gøres til slette Mennesker, til uvederhæftige Mænd, som med velberaad Hu vilde føre deres Vælgere bag Lyset. Mindre kunde ikke gøre det. Det ærede Medlem og hans Parti førte den Gang en Agitation mod det forhandlende Venstre, der i Henseende til Hensynsløshed og Voldsomhed langt overstraalede den, de nu beklage sig over, at de Radikale have ført overfor dem. Og de havde et Vaaben den Gang, som de Radikale i det mindste delvis have maattet savne, de havde nemlig hele den Bergske Presse til deres Raadighed, en Presse, som jo lystrede det mindste Vink fra det ærede Medlem fra Ringkøbing. Naa, det er jo bekendt, at det lykkedes os, som vare Forligsmodstandere, og væsentlig ved det ærede Medlems og hans Fællers Agitation, at fravriste det forhandlende Venstre Flertallet ved Valget i 1895. Det var et Resultat, som blev hilset med stor Jubel i store Dele af Befolkningen. Vi, der vare valgte som Forligsmodstandere — der var 3 Grupper. Hørup'ere, Bergianere og vi 15 Forhandlingsmænd, som havde forladt det forhandlende Venstre ved Forliget —, vi sluttede os nu sammen i Reformpartiet, det samme Parti, der nu er blevet til 27, men den Gang var meget større. (H. L. Jørgensen: Der var kun 14 Forhandlingsmænd). Det ærede Medlem siger, vi vare kun 14, og der er jo nogen, der har sagt